

1..Részfeladat

Radnóti Miklós

NEM TUDHATOM

*Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt
kis ország, messzeringó gyerekkorom világa.
Belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngé ágá
s remélem, testem is majd e földbe süpped el.
Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel
egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom,
tudom, hogy merre mennek, kik mennek az uton,
s tudom, hogy mit jelenthet egy nyári alkonyon
a házfalakra csörgő, vöröslő fájdalom.
Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj,
s nem tudja, hol lakott itt Vörösmarty Mihály;
annak mit rejt e térkép? gyárat s vad laktanyát,
de nékem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát;
az gyárat lát a látcsőn és szántóföldeket,
míg én a dolgozót is, ki dolgáért remeg,
erdőt, füttyös gyümölcsöst, szőlőt és sírokat,
a sírok közt anyókat, ki halkán sírogat,
s mi főntről pusztítandó vasút, vagy gyárüzem,
az bakterház s a bakter előtte áll s üzen,
piros zászló kezében, körötte sok gyerek,
s a gyárak udvarában komondor hempereg;
és ott a park, a régi szerelmek lábnyoma,
a csókok íze számban hol méz, hol áfonya,
s az iskolába menvén, a járda peremén,
hogy ne feleljek aznap, egy kőre léptem én,
ím itt e kő, de főntről e kő se látható,
nincs műszer, mellyel mindez jól megmutatható.
Hisz bűnösök vagyunk mi, akár a többi nép,
s tudjuk miben vétkeztünk, mikor, hol és mikép,
de élnek dolgozók itt, költők is büntelen,
és csecsszopók, akikben megnő az értelem,
világít bennük, őrzik, sötét pincékbe bújva,
míg jelt nem ír hazánkra újból a béke ujja,
s fojtott szavunkra majdan friss szóval ők felelnek.*

Nagy szárnyadat borítsd ránk virrasztó éji felleg.

(1944)

2. Részfeladat:

Budapest és környékének földtörténeti múltja, lemeztectonikai szerkezete, ásványkincsei, felszínfejlődése, tájai

Budapest különböző adottságú nagytájak (Alföld, Dunántúli-középhegység, Északi-középhegység) találkozásánál alakult ki.

A Budai-hegység nagy része mészkőből és dolomitból áll: Hármashatár-hegy, Mátyás-hegy, József-hegy, Szemlő-hegy, János-hegy, Széchenyi-hegy, Sváb-hegy, Budaörsi-hegyek, Fekete-hegyek, Nagy- és Kis-Szénás, Sas-hegy, Gellért-hegy, Vár-hegy. A Hárs-hegyen homokkő van a felszínen. A hegyek déli előterében található a Tétényi-fennsík.

A Pesti-síkság a Duna ártere, teraszvidéke, legfelül dunai hordalékkal (kavicssal, homokkal, agyaggal) fedett. Mélyén harmad- és negyedidőszaki üledékekkel takart mészkő- és dolomitrögök találhatók.

A Gödöllői-dombság felszínén a homok, a homokkő és az agyag az uralkodó kőzet.

Várhegy

Betonrengetek árnyékában - egy közép-európai világváros éghajlata

Budapest a nedves- és a száraz-kontinentális éghajlat találkozási zónájában található. Az évi középhőmérséklet és a csapadékmennyiség az országos átlag körüli. A Budai-hegység és a Pilis felfogja az északnyugati légtömegeket, viszonylagos védettséget ad a fővárosnak és agglomerációs övezetének.

A pesti belvárosban, a nagy házak között jobban megül a levegő, előfordulhat, hogy a belvárosban pár fokkal több van, mint a külső kerületekben. A Budai-hegységből leérkező szelek jobban ki tudják tisztítani a budai völgyek levegőjét, ennek ellenére az őszi, téli időszakban kialakulhat a szmog.

A Dunának kiszolgáltatta - Budapest és környékének vízrajzi adottságai

Már az ősember is megtelepedett a Budai-hegység és a Pilis barlangjaiban, s ismerhette a meleg- és hidegvizű forrásokat. A források azóta fürdővárossá is tették a fővárost (pl. Gellért-, Rudas-, Széchenyi-fürdő).

A Duna fontos szállítási, közlekedési, halászati lehetőséget teremtett, és a XIX. századtól az ipari víz biztosítása szempontjából is lényegessé vált. A század közepén megépült a Lánchíd, amelyet aztán újabb hidak követtek. A folyópartot nem sok helyen lehet gyalog követni, a parton végigfutó rakpartok miatt. A kiépülő kerékpárutak javíthatnak a helyzeten. A Duna nagyobb szigetei a térségben: a Hajógyári-, a Margit- és a Csepel-sziget.

A Dunába futnak az Arany-hegyi-, a Hosszú-réti-, a Szilas-, a Rákos-patak és a Gyáli-patak.

Erzsébet híd

Budapest és környékének természetes talajtakarója és élővilága

A hegyvidék természetes talaja a barna erdőtalaj, a síkságé és a szigeteké (Szentendrei-, Margit-, Csepel-sziget) az öntéstalaj.

A hegyvidék vegyes lomboserdőjében régebben több vad (nyúl, róka, őz, szarvas, vaddisznó) élt, de vadásztak rájuk, valamint elmenekültek a zaj elől. Bizonyos állatok (pl. galambok, verebek, rovarok) egészen jól alkalmazkodtak az emberekhez. Újabban a vaddisznók és a rókák is visszamerészkedtek és nem ritka, hogy a budai kertvárosi övezetekben felbukkannak.

Budapest természetvédelmi értékei

A környék természeti értékei a Duna-Ipoly Nemzeti Park fennhatósága alá tartoznak. Kiemelten értékesek az arborétumok, a Sas-hegy, a Gellérthegy, a Fővárosi Állat- és Növénykert, a Kis- és Nagy-Szénás (ahol különösen védett a pilisi len), a Merzse-mocsár, a Csíki-hegyek, a Budakeszi-vadspark, a Háros-sziget.

A Duna-törésvonala mentén 123 forrás fakad, ezekre hideg- és melegvizes fürdők települtek (Csillaghegyi, Római-, Császár-, Rác-, Rudas-, Gellért-fürdő). A Széchenyi-fürdő, a Városligetben a XIX.század második felében megismert gyógyforrásokra épült.

A mészkőterületen cseppkövekben, kristályokban gazdag barlangok jöttek létre (Pálvölgyi-,

Szemlőhegyi-, Józsefhegyi-, Mátyáshegyi-barlang). Ezek a barlangok melegvizes oldás, majd cseppkövesedés révén alakultak ki. Jellegetes formáik a borsókó, a függő és álló cseppkő, az oszlop, a „zászló”. A Malom-tó mögött, József-hegyi forráscsoporttól származó vízzel telt, hatalmas barlangterem alakult ki.

Zugliget, Tündér-szikla

3.Részfeladat

„A történelem az élet tanítómestere!”

Budapest története:

Budapest sokszor pusztult el az évszázadok során, gyakran kellett szinte a semmiből újjáépíteni. Ami mégis megmaradt, azt a hódítók a saját céljaikra sajátították ki, alakították át. Az aquincumi római amfiteátrum a honfoglaló magyarok fejedelmének szállása lett, a túlpárti római erődítmény köveiből Pest városa épült. a budai középkori templomokat a törökök mecsetté alakították, a fürdőházakat török fürdőkké, hogy aztán a város visszavívása után ezek a mecsetek a diadalt hirdető barokk stílusú templomként szülessenek újjá. A múlt század végén tehetséges építészek sok román és gótikus elemet használtak fel alkotásaikban, mások a nemzeti stílus megalkotását tűzték ki célul.

A honfoglaló magyarok a IX. század legvégén vették birtokba a területet.Árpád fejedelem a Csepel szigetet választotta szálláshelyéül. Kurszán, a szakrális főfejedelem székhelye az aquincumi amfiteátrum volt. A pesti rév melletti római erőd körül kereskedőtelep jött létre, itt fejlődött ki később Pest városa.

Az uralkodó székhelye 955-ig Óbuda volt. A vár a XII. század derekán indult fejlődésnek, azonban a folyamatot a tatárjárás megakasztotta. A tatár hadak 1241-ben Pestet, majd a fal nélküli Buda városát dúlták fel. IV. Béla király a tatár sereg visszafordulása után a Várhegyre telepítette a korábban a mai Fő tér környékén élt budaiakat, és ezt követően a pesti polgárokat is. A rómaiak Aquincumára épült eredeti Buda ebben az időben veszi fel a ma is használt Óbuda elnevezést. A települést várfallal vették körül. Növekvő jelentőségét mutatja, hogy az Anjou-házból származó Nagy Lajos király 1346-tól már véglegesen Budán tartotta székhelyét- ekkor épült az első királyi palota.

Az igazi virágkor azonban Luxemburgi Zsigmond országglása alatt köszöntött be. Ő építette a gótikus Frisspalotát, ő tökéletesítette a vár védelmi rendszerét, az egész várpalotát fallal övezte. A fejlődés Mátyás király korában még magasabbra ívelt. a nagy uralkodó udvara Európa-szerte számontartott kulturális és művészeti centrummá vált.

Ennek vetett véget az 1526-os mohácsi csatavesztés után a másfél évszázados török uralom. a várost felgyújtották, a Várat kirabolták, s az egykori pompás királyi székhely egy világbirodalom határszéeli garnizonjává süllyedt. Buda 1686-os visszafoglalása után a romokon új élet kezdődött. Zömmel német és rác lakói építették fel újra a polgárházakat, szegény barokk karakterben. Az első nagy barokk építkezés Mária Terézia koráig váratott magára. A jövő városkép kontúrajait Budán az egymást érő templomépítkezések jelezték. Pest is fokozatosan terjeszkedett: 1767-től kiépült Terézváros, amely a királynőtől nyerte a nevét, 1780-tól pedig a fia nevét viselő Józsefváros. Ebben a korszakban nyilvánvalóvá vált, hogy Pest átveszi a vezető szerepet Budától.

A XIX. század elején, a reformkorban nagyobb lendületet kapott a szellemi, majd a század második felétől a gazdasági élet, megélénkült az építő tevékenység is.

1873-ban Buda, Óbuda és Pest egyesüléséből megszületett Budapest, Európa egyik leggyorsabban fejlődő metropolisa. Viharos tempóban épültek a rakpartok, pályaudvarok, színházak, iskolák, lakónegyedek, elkészült Európa egyik legszebb sugárútja, s a faburkolatú úttest alatt a kontinens első földalatti vasútja futott.

A gombamód szaporodó kávéházakban már villanylámpák ontják a fényt, rohamosan terjed a telefon és 1895-ben megjelenik az első autó

A honfoglalás ezredik évfordulójára pompás új létesítményekkel gazdagítják a fővárost. ekkor nyílik meg a Vajdahunyad vára, a Múcsarnok, az Iparművészeti Múzeum, megépült a királyi kúria és a Ferenc József-híd.

A fejlődés irama a Millenium elmúltával sem csökkent. a Belvárosban kialakult a reprezentatív hivatali negyed, ezen belül a Tőzsdepalota, a Nemzeti Bank és a hajdani Postatakarékpénztár által határolt Szabadság tér. A Duna partján felépült a Parlament, az Európa-szerte híres szállodasor.

A fejlődést csak az első világháború, majd a Monarchia felbomlását követő gazdasági összeomlás akasztotta meg. A trianoni béke utáni időszakban jó másfél évtizednek kellett eltelnie ahhoz, hogy a gazdasági megélénkülés némi jeleit érzékelni lehessen, ez azonban csak a hadikonjunktúra hatására jött létre. A második világháborúban a hitleri hadvezetés és nyilas csatlósai Budapestet hadszíntérré változtatták. Felrobbantották az összes hidat és a város épületeinek nagy része is elpusztult.

1945 tavaszán az újjáépítés késlekedés nélkül, nagy lendülettel megindult. A romok helyén új épületeket emeltek, s az újjászületett kétmilliós város örömmel fogadja a benne gyönyörködni vágyókat.

Forrás: Internet

Budapest, Alkotó szerkesztő: Szalontay Gyuláné 1989, Kiadja Forma-Art, 4-7. old.